

Розділ 1

ТУТ МОСКВА

- Не можна, Артеме.
- Відчиняй. Відчиняй, кажу.
- Начстанції сказав... Сказав, не випускати нікого.
- Ти за ідіота мене маєш чи що? Кого — нікого? Кого це — «нікого»?
- У мене — наказ! З метою захисту станції... Від опромінення... Не відчиняти. Наказ у мене. Розумієш?!
- Тобі Сухий наказав? Тобі мій вітчим так наказав? Відчиняй давай.
- Мені ж по шапці через тебе, Артеме...
- Ну я сам тоді, якщо ти не можеш.
- Алло... Сансеїч... Так, на пост... Тут Артем... Ваш. А що я з ним зроблю? Так. Чекаємо.
- Настукав, га? Молодець, Микицько. Настукав. Відійди! Я відчиню все одно. Все одно піду!

Але з вартівні вискочили ще двоє, втиснулися між Артемом та дверима, стали м'яко штовхати його, жаліючи. Артем — загодя втомлений, під очима кола, ще після вчорашнього підйому не отямлений — з вартовими впоратися не міг, хоч битися ніхто з них і не збирався. Почали сповзатися цікаві: замурзані хлопчак з волоссям прозорим, наче скло, одутлі господині з руками синіми і сталевими від нескінченного прання в крижаній воді, втомлені і ладні на що завгодно бездумно витріщатися фермери з правого тунелю. Шепотілися. Дивилися на Артема, але начебто і ні; на обличчях було у них — сам чорт не зрозуміє що.

- І все ходить і ходить. Чого ходити?
- Ага. І двері щоразу навстіж. А звідти дме, до речі, зверху тобто! Клятий...
- Послухай, та ж не можна... Не можна так про нього. Він усе ж таки... Всіх нас. Врятував же. Дітей твоїх ось.
- Врятував, ага. А тепер що? Він для цього рятував їх, чи що? І сам рентген глитає, і нас усіх тут... За компанію.
- За який хер йому туди, головне? Було б хоч щось! Для чого!
- Але ось серед усіх цих облич з'явилося одне: головне. Вуса занехаяні, волосся — поріділе вже і все сиве — мостом перекинуте через голомозину. Але обличчя накреслене одними прямими лініями; жодних заокруглень. І все інше в ньому — жорстке, гумове, не прожуєш, немовби взяли людину і пров'ялили живцем. Голос в'ялили також.
- Розійтися всім. Чули?
- Он Сухий. Сухий прийшов. Нехай забирає свого.
- Дядь Саш...
- Знову ти, Артеме? Ми говорили ж з тобою...
- Відчини, дядь Саш.
- Розійшлися, кому сказано! Нема чого витріщатися тут! А ти ходи зі мною.
- Артем натомість сів на підлогу, на відполірований холодний граніт. Притулився до стіни спиною.
- Досить, — одними губами, беззвучно, промовив Сухий. — Люди і так перешіптуються.
- Мені треба. Я мушу.
- Там нічого нема! Нічого! Нема там що шукати!
- Я ж казав тобі, дядь Саш.
- Микито! А ти чого позіхаєш? Давай, проведи громадян!

— Слухаюсь, Сансеїч. Так, кому тут запрошення окремі? Ворушись, ворушись... — заторохтів Нікіцка, згрібаючи натовп.

— Дурниці ти говорив. Послухай... — Сухий випустив повітря, що трохи надимало його, обм'як, зморщився, опустився поруч із Артемом. — Ти ж у могилу себе заганняєш. Гадаєш, цей костюм від фону тебе врятує? Та він як решето! Від плаття ситцевого пуття більше!

— І що?

— Сталкери стільки не піднімаються, скільки ти... Ти дозу хоч пробував підрахувати? Ну ти жити хочеш чи здохнути?

— Я впевнений, що чув це.

— А я впевнений, що тобі приверзлося. Нема там нікого, щоби сигнали слати. Нікого, Артеме! Скільки я тобі говорити повинен? Нікого не залишилось. Нічого, крім Москви. Крім нас тут.

— Не вірю.

— Та мене, гадаєш, хвилює, у що ти там віриш, а в що ні?! А ось якщо у тебе волосся випаде, то це хвилюватиме! Якщо кров'ю сцяти будеш, то це хвилюватиме! Ти хочеш, щоби пісун у тебе відсох?!

Артем знизав плечима. Помовчав, розмірковуючи. Сухий чекав.

— Я чув це. Тоді, на вежі. В Ульмана у рації.

— А крім тебе, ніхто не чув. За весь час, скільки не слухали. Порожній ефір. І що?

— І я пішов вгору, ось що. От і все.

Артем піднявся на ноги, випростав спину.

— Я онуків хочу, — сказав йому знизу Сухий.

— Щоб вони тут жили? У підземеллі?

— У метро, — поправив його Сухий.

— У метро, — погодився Артем.

— І нормально вони тут проживуть. Хоча б народяться. А так...

— Скажи їм, щоб відчинили, дядь Саш.

Сухий дивився в підлогу. У чорний блискучий граніт. Щось там, мабуть, було.

— Ти чув, що люди кажуть? Що ти з глузду з'їхав. Тоді, на вежі.

Артем скорчив посмішку. Набрав повітря.

— Щоб внуки, знаєш, що треба було, дядьку Саш? Треба було дітей своїх народжувати. Ними б і командував. І внуки б на тебе тоді були схожі, а не хер знає на кого.

Сухий примружився. Протеленькнула секунда.

— Микито, відчини йому. Нехай валить. Нехай здохне. Насрати.

Микицька послухався мовчки. Артем задоволено кивнув.

— Скоро повернуся, — сказав він Сухому вже з буфера.

Той по стінці піднявся, обернув до Артема сутулу спину і зачовгав геть, поліруючи граніт.

Гримнули двері буфера, зачиняючись. Загорілася яскраво-біла лампочка під стелею, двадцять п'ять років гарантії, слабким зимовим сонцем відбилася в брудному кахлі, яким у буфері все було обкладено, крім однієї залізної стіни. Пластиковий стілець побитий — віддихатися або черевики зашнурувати, на гачку — обвислий костюм хімзахисту, в підлозі — стік, і шланг гумовий стирчав — для дезактивації. У кутку ще ранець стояв армійський. І трубка синя висіла на стіні, як від телефону-автомата.

Артем вліз у костюм — просторий, наче чужий. Витягнув із сумки протигаз. Розтягнув гуму, натягнув її, покліпав, звикаючи дивитися через круглі туманні віконця. Зняв слухавку.

— Готовий.

Заскреготіло надсадно, і залізна стіна — не стіна, а гермоворота — поповзла вгору. Зовні повіяло

захолили і вільглим. Артем зіщулювся мерзлякувато. Закинув на плечі ранець — важкий, ніби людину собі на горгоші всадив.

Вгору вели стерті і слизькі сходинки нескінченного ескалатора. Станція метро ВДНГ — шістдесят метрів під землею. Якраз достатня глибина, щоб авіабомби не гойдали. Звичайно, якби ядерна боеголовка вдарила в Москву, була би тут копань, залита склом. Але боеголовки всі були перехоплені протиракетами високо над містом; на землю дощем йшли тільки їхні уламки — вони променіли, але вибухнути не могли. Тому Москва майже вціліла, і навіть була схожа на себе колишню — як мумія схожа на живого царя. Руки на місці, ноги на місці; посмішка...

А в інших міст протиракетної оборони не було.

Артем крикнув, підсаджуючи ранець зручніше, злодійкувато перехрестився, запхав великі пальці під занадто вільні ремені, щоби тугіше, і пішов угору.

* * *

По залізу каски стукав дощ, лунко стукав, здавалось, Артему в саму голову. Болотні чоботи грузили у багнюці, іржа струмками звідкись зверху бігла кудись униз, на небі було навалено хмар — не продихнути, і будинки стояли порожнем довкола, всі пожвакані часом. Ні душі в цьому місті не було. Двадцять років вже як — ні душі.

Крізь алею, утворену з сирого голомозого корчів'я, виднілася величезна арка входу на ВДНГ. Ось і кунсткамера: за підробленими античними храмами розсаджені зародки надій на майбутню велич. Велич мала настати скоро — завтра. Тільки от саме завтра не настало.

Погибельне місце — ВДНГ.

Кілька років тому ще жила тут усіляка погань, а тепер і її не залишилося. Обіцяли, що ось-ось знизиться радіаційний фон і можна буде потихеньку повертатися,

он, мовляв, мутантів нагорі аж кишить, а вони теж животи́на, хоч і скалічена...

Вийшло навпаки: зійшла із землі крижана короста, земля задихала і запотіла, фон підскаочив. А мутанти почіплялись за життя своїми кігтиськами — і, хто не втік, той здох. А людина сиділа собі під землею, жила на станціях метро, і нікуди вмирати не збиралася. Людині багато не треба. Людина будь-якому шурові фору дасть. Тріщав лічильник, нараховував Артему дозу. Не брати його більше з собою, думав Артем, дратує тільки. Яка різниця, скільки там нацокає? Що це змінить?

Поки справу не зроблено, нехай хоч увесь витріскотиться.

— Нехай говорять, Жень. Нехай вважають, що глузд за розум завернув. Вони ж не були тоді... На башті. Вони ж узагалі зі свого метро не вилазять. Звідки їм знати, га? Глузд... Бомбив я їх усіх у... Пояснюю ж: ось саме в той момент, коли Ульман на вежі антену розгорнув... Поки він налаштовувався... Було щось. Чув я! І — ні, сука, не приверзлося. Не вірять!

Автомобільна розв'язка стовбурчилась у нього над головою, асфальтові стрічки пішли хвилею і застигли, струснувши машини; ті попадали, як трапиться — яка на чотири лапи, а яка на спинку, і здохли в таких позах.

Артем роззирнувся коротко і рушив угору по шорсткому висолопленому язичку заїзду на естакаду. Небагато було пройти — кілометра, може, півтора. Біля наступного язика стирчали висотки «Триколор», раніше розмальовані вчисті у білий, синій і червоний. Час потім усе у сірий перефарбував, на свій лад.

— А чому не вірять? Просто не вірять, і все. Ну так, ніхто не чув викликів. Але вони звідки ці виклики слухають? З-під землі. Ніхто ж не буде вгору йти тільки по це... Певно ж? Але ти сам подумай: хіба може таке

бути, щоб ніхто, крім нас, не вижив? У всьому світі — ніхто? Га? Маячня ж! Ну хіба не маячня?

Не хотілось дивитися на Останкінську вежу, але й не бачити її було неможливо: відвертайся від неї чи ні, а вона завжди маячить з краю — як подряпина на протигазному склі. Чорна, сира, обламана по на-вершнику оглядового майданчика; наче рука чиясь зі стиснутим кулаком з-під землі пробилася, ніби хтось величезний хотів на поверхню знизу вибратися. Але загруз у рудій московській глині, затиснуло його в тугій сирій землі, затиснуло і задушило.

— Я коли на вежі тоді... — Артем скуто хитнув головою в її бік, — коли вони слухали ефір, намагалися піймати Мельника виклики... Там через цей шурхіт... Чим хочеш ладен заприсягтися... Було! Щось було!

Пливли над голим лісом два колоси — Робітник і Колгоспниця, схопившись у дивній своїй позі, чи то польоду ковзаючи, чи то танго крутячи, але один на одного не дивлячись, наче безстатеві. А куди тоді вони дивляться? Видно їм з їхньої висоти, що за горизонтом, цікаво?

Зліва залишилися чортове колесо ВДНГ, величезне, як шестерня того механізму, який обертав Землю. І разом з усім механізмом колесо вже двадцять років як завмерло й іржавіло тепер тихо. Закінчився накрут.

На колесі написано було «850»: стільки років виповнилося Москві, коли його встановили. Артем подумав, що виправляти це число сенсу нема: якщо час нема кому відлічувати, він зупиняється.

Негарні і невеселі хмарочоси, що здавалися раніше біло-синьо-червоним, вирости на пів світу: зовсім близько. Найвищі будівлі в окрузі, якщо не брати до уваги зламану вежу. Те, що треба. Артем закинув голову, сягнувши поглядом вершини. Від цього відразу почало ломити в колінах.

— Може, сьогодні... — вичікувально запитав Артем, хоч і пам'ятаючи, що вуха в неба заткнуті хмарною ватою.

Там, звичайно, не розчули.

Під'їзд.

Під'їзд як під'їзд.

Домофон осиротів, залізні двері знеструмлені, в акваріумі консьєржа собака здохла, бляшано брязкають поштові скриньки на протязі, ні листів у них, ні рекламного сміття. Все давно зібрали і спалили, щоби хоч руки погріти.

Внизу — три німецьких блискучих ліфти, розкриті і вилискуючі нержавіючими нутрощами, так ніби на будь-якому з них можна було зараз взяти ось так, та й поїхати на самий верх цієї висотки. Артем їх за це ненавидів. І поруч — двері пожежного ходу. Артем знав, що за ними. Рахував уже: сорок шість поверхів піхотою. На Голгофу завжди — піхотою.

— Завжди... Піхотою...

Ранець важив зараз усю тонну; і ця тонна втискала Артема в бетон, заважала йти, з кроку збивала. Але Артем усе одно крокував — як накручений; і як накручений говорив.

— Ну і що, що нема проти... ракет... Все одно... Повинні були... Повинні були ще десь... Люди... Не може бути, щоби тільки тут... Щоби тільки в Москві... Тільки в метро... Ось же — земля... Стоїть... Не розкололася... Небо... Очищується... Не може ж такого... Щоби — вся країна... І Америка... І Франція... І Китай... А Таїланд якийсь... А він узагалі кому чим заважав... Його взагалі нема за що...

Не бував, звичайно, Артем, у свої двадцять шість ні у Франції, ні в Таїланді. Майже не застав він старого світу: запізнився народитися. А в нового географія значно бідніша — станція метро ВДНГ, станція метро Луб'янка, станція метро Арбатська... Кільцева лінія.

Але, розглядаючи в поодиноких туристичних журналах фотознімки Парижа і Нью-Йорка, відфільтровані цвіллю, Артем серцем відчував, що ці міста ще є десь, стоять, не загинули. Чекають, може, його.

— Чому б... Чому б тільки одній Москві залишитися? Нелогічно, Жень! Розумієш? Нелогічно! А отже... Отже, просто ми піймати їх... Їхні поклики... Не можемо... Поки що. Треба просто продовжувати. Не можна руки опускати. Не можна...

Висотка була порожньою, але все одно звучала, жила: через балкони влітав вітер, ляскав дверними стулками, дихав із присвистом через ліфтові шахти, шамрав чимось у чужих кухнях і спальнях, вдавав, що то повернулися господарі. Але Артем уже не вірив йому, навіть не обертвся, і в гості не заходив. Знав, що там, за тривожно виляскуючими дверима: розграбовані квартири. Залишилися тільки світлини по підлозі розкидані — чужі мерці себе нікому на пам'ять сфотокали, та геть громіздкі меблі, які ні в метро, ні на той світ з собою не протягнеш. В інших будинках вікна від вибухової хвилі повилітали, а тут склопакети, витримали. Але за два десятки років усі пилом заросли, наче від катаракти осліпли.

Раніше можна було зустріти в тій чи іншій квартирі колишнього господаря: тикнеться протигазним хоботом у якусь іграшку і плаче через хобот гугняво, і не чує, як до нього ззаду підійшли. А тепер уже давно нікого не траплялося. Хтось залишився лежати з дірою в спині поруч із цією своєю дурнуватою іграшкою, а інші подивилися на нього і зрозуміли: нема вгорі дому, і нема там нічого. Бетон, цегла, сльота, асфальт тріснутий, кістки жовті, потерть з усього, ну і фон. Так у Москві — і так у всьому світі. Нема ніде життя, крім метро. Факт. Загальновідомий.

Всім відомий, крім Артема.

А раптом є на безкрайній Землі ще одне місце, придатне для людини? Для Артема і для Ані? Для всіх зі станції? Місце, де не було б над головою чавунної стелі і де можна було би рости до неба? Побудувати собі дім — свій, життя — своє, і з цього місця вже обживати далі заново поступово всю спалену землю?

— Всіх наших... Розмістив б... На повітрі... Жили б... Сорок шість поверхів.

Можна було б зупинитися і на сороковому, та й на тридцятому; ніхто ж не казав Артему, що неодмінно треба залізти на саму вершину. Але він чомусь убив собі в голову, що якщо і може у нього щось вийти, то тільки там, на даху.

— Звичайно... Не... Не так... Високо... Як на вежі... Тоді... Але... Але... Віконця протигазза заприли, серце виламувало груди, і так наче заточкою хтось намацував, де в Артема під ребро можна пролізти. Крізь протигазні фільтри дихалося мізерно й натужно, не вистачало життя, і Артем, діставшись до сорок п'ятого, як тоді, на вежі, не витримав і зірвав із себе тісну гумову шкіру. Сьорбнув солодкого й гіркого повітря. Зовсім іншого повітря, ніж у метро. Свіжого.

— Висота... Може... Там же... Метрів триста... Висота... Тому, може... Тому, напевно... З висоти... Ловить...

Він скинув із себе ранець: доніс. Уперся скам'янілою спиною в ляду люка, витиснув його назовні, вибрався на майданчик. І тільки тут упав. Лежав горілиць, дивився на хмари, до яких було рукою сягнути; умовляв серце, заспокоював дихання. Потім піднявся.

Вигляд звідси був...

Так наче померти, полетіти вже в рай, але впертися раптом в скляну стелю, і зависнути там, і теліпатися під цією стелею, ні туди і ні сюди. Але зрозуміло, що вниз із такої висоти повернутися більше неможливо: коли ти

зверху побачив, яке на землі все насправді іграшкове, то як це все знову потім всерйоз сприймати?

Поруч височіли ще два таких самих хмарочоси, раніше строкаті, нині сірі.

Але Артем завжди саме на цей піднімався. Так за-тишніше було.

Трапилась між хмарами на секунду бійниця, вистрілило з неї сонце; і раптом здалося, що блиснуло щось із сусіднього будинку — чи то з даху, чи то із запиленого вікна однієї із верхніх квартир. Неначе дзеркальцем хтось промінь піймав. Але поки встиг озирнутися — сонце знову забарикадувалося, і блиск пропав. Більше не було.

Очі самі з'їжджали весь час, скільки б Артем не відводив їх, до переродженого лісу, який розрісся замість Ботанічного саду. І — до чорного голомозого пустиря в самій його серцевині. Таке мертве місце, ніби Господь на нього залишки палаючої сірки вихлюпнув. Але ні, не Господь.

Ботанічний сад.

Артем його іншим пам'ятав. Тільки його він і пам'ятав з усього пропадаючого довоєнного світу.

Дивна річ: ось усе твоє життя складається з кахлю, тюбінгів, проточин у стелях і струмків на підлозі вздовж рейок, з граніту і з мармуру, із задухи і з електричного світла.

Але раптом є в ньому крихітний шматок іншого: травневий прохолодний ранок, по-дитячому ніжна недавня зелень на струнких деревах, обмальовані кольоровою крейдою паркові доріжки, млосна черга по пломбір, і сам цей пломбір, у стаканці, і навіть не солодкий там, а просто неземний. І голос мами — ослаблений і спотворений часом, як мідним телефонним кабелем. І тепло від її руки, від якої ти намагася не відчепитися, щоб не загубитися — і тримася щосили. Хоча хіба таке можна пам'ятати? Напевно, не можна.

І все це, інше — таке недоречне і неможливе, що ти і не розумієш уже, чи було воно з тобою наяву або просто наснилося? Але як це може наснитися, якщо ти такого ніколи не бачив і не знав?

Стояли в Артема перед очима крейдяні малюнки на доріжках, і сонце крізь діряве листя золотими голками, і морозивко в руці, й оранжеві смішні качки по коричневому дзеркалі ставу, і хиткі місточки через цей ставок осяяний — так страшно у воду впасти, а ще страшніше в нього впустити вафельний стаканець!

А ось обличчя її, обличчя своєї мами, Артем згадати не міг. Намагався викликати його, на ніч просив себе побачити його хоча б уві сні, нехай би і забути знову до ранку — але нічого не виходило. Невже не знайшлося в його голові крихітного закутка, де мама могла би сховатися і перечекати смерть і чорноту? Мабуть, не знайшлося. Але як може людина бути — і зовсім зникнути?

А день той, а світ той — куди вони могли запропаститися? Ось же вони були — тут, поруч, тільки очі заплющити. Звичайно, в них можна повернутися. Десь на землі вони повинні були врятуватися, залишитися — і кликати всіх, хто загубився: ми тут, а ви де? Треба тільки почути їх. Треба тільки вміти слухати.

Артем покліпав, потер повіки, щоб очі бачили знову сьогодні, а не двадцять років тому. Сів, розкрив ранець.

Там була радіостанція — армійська, громіздка, зелена-подряпана, і ще одна бандура: залізний ящик з ручкою-крутилкою. Саморобна динамо-машина. І на самому дні — сорок метрів шнурка, антена до радіостанції.

Артем зв'язав усі дроти, пройшов по даху коло, розмотуючи шнурок, витер воду з лиця і знову знехочу вліз у протигаз. Стиснув голову навушниками. Погладив пальцями клавіші. Крутонув ручку динамо-машини:

моргнув діод, задзижчало, завібрувало в долоні, як живе.

Клацнув тумблером.

Заплющив очі, тому що боявся, що вони перешкодять йому виловити в шумі радіоприпливу пляшку з листом із далекого континенту, де вижив хтось іще. Захитався на хвилях. І динамо крутив — немовби рукою на плоту надувному підгрібав.

Навушники зашипіли, завили тоненько «Ііііу...» крізь шурхіт, запирхали сухотно; помовчали — і знову шипіти. Так неначе Артем бродив по туберкульозному ізоляторі, шукаючи, з ким поговорити, але жоден хворий не був при тямі; тільки нянечки прикладали палець до губ і строго робили «шшшшшшш...». Ніхто тут не хотів відповідати Артему, ніхто не збирався жити.

Нічого з Пітера. Нічого з Єкатеринбурга.

Мовчав Лондон. Мовчав Париж. Мовчали Бангкок і Нью-Йорк.

Неважливо вже давно було, хто розпочав ту війну. Неважливо було, з чого вона розпочалась. Для чого? Для історії? Історію переможці пишуть, а тут не було кому писати, та й читати скоро не буде кому.

Шшшшшш...

Порожнеча була в ефірі. Безмежна порожнеча.

Ііііу...

Колотилися на орбіті неприкаяні супутники зв'язку: ніхто їх не кликав, і вони божеволіли від самотності, і кидалися на Землю, щоб нехай уже краще згоріти в повітрі, ніж так.

Ні слова з Пекіна. І Токіо — могила.

А Артем усе одно крутив цю прокляту ручку, крутив, гріб, гріб, крутив. Як тихо було! Неможливо тихо. Нестерпно.

— Тут Москва! Тут Москва! Дайте відповідь!

Це його голос, Артема. Це він, як завжди, не дочекався, не витерпів.

— Тут Москва! Прийом! Дайте відповідь! Іііі.

Не зупинятися. Не здаватися.

— Петербург! Дайте відповідь! Владивосток! Дайте відповідь Москві! Ростов! Дайте відповідь!

Що з тобою, місто Пітер? Невже хирлявим ти таким виявилось, хирлявішим від Москви?! Що там замість тебе? Скляне озеро? Чи тебе пліснява з'їла? Чому не відповідаєш? Га?

Куди запропастився ти, Владивостоку, горде місто на іншому краю світу? Ти ж так далеко від нас стояв, неville і тебе зачумили? Невже і тебе не пожаліли? Кхх. Кхх.

— Дайте відповідь, Владивостоку! Тут Москва!

Весь світ лежить долілиць, обличчям у бруд, і не чує цього безкінечного дощу по спині краплями, і не відчуває, що і рот, і ніс іржавою водою заповнені.

А Москва... Ось. Стоїть. На ногах. Як жива.

— Та що ви, повиздихували там усі, чи що?! Шшшшш...

Може, душі їхні так відповідали йому, залізши в радіоефір? А може, так фон звучав? Повинен же і в смерті бути свій голос. Такий ось напевно, саме такий: шепіт. Тссс... Ну-ну. Не шуми. Заспокойся. Заспокойся.

— Тут Москва! Дайте відповідь! Може, зараз почують?

От просто зараз кашляне в навушнику хтось, прорветься схвильований через шипіння, закричить далеко-далеко:

— Ми тут! Москва! Чую вас! Прийом! Москва! Тільки не від'єднуйтеся! Вас чую! Господи! Москва! Москва на зв'язок вийшла! Скільки вас там вижило?! У нас тут колонія, двадцять п'ять тисяч людей! Земля чиста! Фон нульовий! Вода незаражена! Їжа? Звичайно! Ліки є, є! Надсилаємо по вас рятувальну експедицію! Тільки тримайтеся! Чуєте, Москва?! Головне — тримайтеся!

Ііііі. Порожньо.

Це не сеанс радіозв'язку був, а спиритичний сеанс. І той не вдався Артему ніяк. Духи, яких він викликав, не хотіли до нього. Їм і на тому світі добре було. Вони дивилися зверху на Артемову постать згорблену в рідкісні просвіти між хмар, і тільки посміхалися: туди? До вас? Та ні, дзуськи!

Кхххххх.

Облишив крутити довбану ручку. Зірвав навушники. Піднявся, змотав кабель антени акуратною бухтою, повільно, гвалтуючи себе цією акуратністю — тому що хотілося рвонутися його так, щоби на шматки, і закинути із сорок шостого поверху в прірву.

Склав усе в ранець. Закинув його до себе на плечі, чорта-спокусника. Поніс униз. У метро. До завтра.

* * *

— Дезактивацію провів? — прогугнявила синя слухавка.

— Провів.

— Чіткіше!

— Провів!

— Провів він, ага... — слухавка з невірою цитькнула, і Артем шваркнув її об стіну з ненавистю.

Усередині дверей зашкрябав замок, втягуючи язички. Потім вони ухнули протяжно, відкрилися, і метро дихнуло на Артема своїм застоєм важким духом.

Сухий зустрічав його на порозі. Чи то відчував, коли Артем повернеться, чи то взагалі не йшов насправді нікуди. Відчував, напевно.

— Як ти? — запитав він утомлено, беззлобно.

Артем знизав плечима. Сухий обмацав його поглядом. М'яко, як дитячий лікар.

— Там тебе чоловік шукав. З іншої станції прийшов.

Артем зосередився.

— Не від Мельника?

Дзвякнуло в його голосі щось, наче гільзу на підлогу впустили. Надія? Чи легкодухість? Чи що?

— Ні. Старий якийсь.

— Що за старий? — Вся остання сила, зібрана на той випадок, якщо вітчим скаже «так», одразу ж витекла з Артема, відразу в стоки пішла, і йому тепер хотілося тільки лягти.

— Гомер. Гомером назався. Знаєш такого?

— Ні. Я спати, дядь Саш.

* * *

Вона не поворухнулася. Спить чи не спить? — думав Артем. Так, механічно думав, тому що не було йому вже ніякого діла до того, спить вона чи прикидається. Скинув одяг на купу при вході, потер мерзлякувато плечі, по-сирітськи приткнувся до Ані збоку, потягнув на себе ковдру. Була би друга — не став би навіть вплутуватися.

На станційному годиннику була сьома вечора, чи що. Але Ані о десятій вставати — і на гриби. А Артема від грибів звільнили, як героя. Чи як інваліда? Й іншим він займався за власним бажанням. Прокидався, коли вона поверталася зі зміни — і йшов угору. Вирубувався, коли вона ще вдавала, що спить. Так вони жили: в протифазі. В одному ліжку, в різних вимірах.

Обережно, щоб не розбудити її, Артем став накручувати стебноване червоне полотно на себе. Аня відчула — і, не кажучи ні слова, люто смикнула ковдру назад. Через хвилину цієї ідіотської боротьби Артем здався — і залишився лежати на краю ліжка голим.

— Супер, — сказав він.

Вона мовчала.

Чому лампочка горить спочатку, а потім перегорає?

Тоді він ліг обличчям у подушку — їх, слава богу, було дві — зігрів її диханням, і так заснув. А в підлому сні побачив Аню іншу — сміхотливу, жваву, задерикувату, зовсім молоду якусь. Хоча скільки минуло? Два

роки? Два дні? Чорт знає, коли таке могло бути. Їм тоді здавалося, що у них ціла вічність попереду, обом здавалося. Виходить, вічність тому це все і було.

Уві сні теж було холодно, але там Аня морозила його — здається, по станції голим ганяла — з пустощів, а не з ненависті. І коли Артем прокинувся, по сонній інерції вірив ще цілу хвилину, що вічність не закінчилася поки що, що вони з Анею тільки в середині її знаходяться. Хотів покликати її, пробачити, звернути все в жарт. Потім згадав.